

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ

-ROMAN-

Editör

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ -ROMAN-

Editör

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ

-ROMAN-

Editör

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number: 82658

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

ISBN: 978-625-8950-98-4

DOI: 10.5281/zenodo.23163186

Kapak-Dizgi / Cover-Design:

Umay Yayinevi

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayinevi, iii+138 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller yok, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, iii+138 pages, no index, bibliography included, no images, Samsun, 2026

Redaktör/Redactor:

Semanur DAYIOĞLU

Baskı-Cilt / Printing and Binding: Saytek Dijital Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Matbaa Sertifika No/ Printing House Certificate No.: 82296

Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Yeni Türk Edebiyatı, 2. Roman, 3. Logos, 4. Retorik

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayinevi'ne aittir. Yayinevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımıyla taranmıştır. Çalışmaların bütün hukuki sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. All legal responsibility for the chapters rests with the authors.

Atıf/Cite: Karabulut, M. (Ed.). (2026). Logostan retorığe yeni Türk edebiyatı incelemeleri -roman-. Umay Yayinevi.

ÖN SÖZ

LOGOSTAN RETORİĞE: ROMANI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Edebiyat, insanın aşkını, sevinçlerini, acılarını, yalnızlığını, iç dünyasını, duygularını ve düşüncelerini dil aracılığıyla estetik ve etkileyici bir biçimde yazılı veya sözlü olarak anlatılmasını sağlayan bir sanat dalıdır. Edebiyat bir sanat dalı olmakla beraber aynı zamanda bilimsel incelemelere de kapılarını açmaktadır. Edebi eserlerde sadece anlatılanların değil, anlatma biçimlerinin de önemi büyüktür. Bir metni edebî kılan unsurlar arasında dilin kuruluşu, bakış açısı, anlatım biçimleri, konusu, kişileri, olay örgüsü ve okurla kurduğu ilişki yer alır. Roman türü, hikâye ve şiire göre geniş anlatma imkânlarına sahiptir. Romanda sadece “ne anlatıldığını” kavramak yeterli değildir, aynı zamanda “nasıl anlatıldığını” ve hangi düşünsel ve estetik araçlarla kurulduğunu anlamak da önem taşır.

Logostan Retoriğe: Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri - Roman başlığını taşıyan bu çalışma, Yeni Türk Edebiyatı içerisinde roman türünü farklı yönleriyle ele alan incelemeleri bir araya getirmektedir. Kitabın başlığındaki “logos” ve “retorik” kavramları, sadece kuramsal iki terim olarak değil, romanın düşünce ile söyleyiş, anlam ile biçim, içerik ile anlatım arasındaki çok katmanlı ilişkisini görünür kılmayı amaçlar. Bu bağlamda “retorik”, sadece süslü veya etkileyici söyleyiş anlamında düşünülmemeli, romanın okurla kurduğu ilişki ve anlatma yöntemleri de hesaba katılmalıdır. Bu bakımdan bir roman yalnızca içerik bakımından değil, söylem düzeyinde de okunmalıdır. Aklın ve anlamlandırma çabasının alanını işaret eden “logos” ise gerçeği nedenlere dayalı olarak açıklamaya çalışan bir kavramdır.

Roman, insanın dünyayı anlamlandırma biçimlerinden biridir. Bireyin kendisiyle, toplumla, geçmişle ve gelecekle kurduğu ilişki; romanın anlatı yapısı içerisinde yeniden düşünülür. Böylece roman, yalnızca yaşanmış veya yaşanabilecek olayları aktaran bir tür olmaktan çıkar; insanın varoluşuna, topluma ve zamana ilişkin soruların estetik düzlemde tartışıldığı bir düşünce alanına dönüşür. Roman bir taraftan estetik bütünlük kurarken diğer taraftan içinde doğduğu toplumun fikir dünyası, değerleri, çatışmaları ve dönüşümleri ve çeşitli ilişkiler geliştirir. Bu bakımdan roman incelemesinde metin merkezli okumalar kadar metnin üretildiği tarihsel ve kültürel bağlam da dikkate alınmalıdır. Romanın asıl

özgünlüğü, gerçekliği dönüştürerek yeniden kurma gücünden kaynaklanmaktadır.

Türk edebiyatında Batılı manada roman Tanzimat döneminde görülmeye başlanır. Bu husus edebiyat tarihimizin en kapsamlı dönüşüm noktalarından biridir. Özellikle Ahmet Midhat Efendi, bu türün lokomotifi gibidir. Tanzimat’la birlikte belirginleşen bu anlatı biçimi, Servet-i Fünun döneminde estetik arayışlar içerisine girer. Bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil’in romanları teknik bakımdan dikkate değerdir. Millî Edebiyat’ta milli temalı yönelişler ağırlık kazanırken Cumhuriyet döneminde bireysel ve toplumsal meselelerle beraber Türkiye Cumhuriyeti’nin temel değerlerinin öne çıktığı görülür. 1970’lerden itibaren postmodern romana geçişin izleri görülür. Oğuz Atay, Orhan Pamuk, İhsan Oktay Anar, Elif Şafak, Bilge Karasu gibi yazarlar postmodern roman tekniklerine ağırlık verirler.

Bu kitapta Orhan Pamuk’un *Veba Geceleri* romanındaki trajik durum, Türk romanında doğaüstü korku estetiği, romanda arketipsel eleştiri, Halide Nusret Zorlutuna’nın *Aşk ve Zafer* romanındaki toplumsal cinsiyet ve dil, *Puslu Kıtalar Atlası* romanındaki uyku ve rüya unsurları, Rebia Arif’in eserlerinde Cumhuriyet’in izleri ve romanda postmodern oyun konulu çalışmalar yer almaktadır. Bu eserde bulunan çalışmalarda roman türüne tek bir yöntem veya bakış açısıyla yaklaşılmaz, aksine farklı okuma biçimlerinin imkânlarından da yararlanılır. Ayrıca romanın muhteva ve yapı özellikleri merkeze alınarak Türk romanının zengin ve çok katmanlı yapısı ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Kitapta bir araya getirilen çalışmaların ortak özelliği, Türk romanını farklı bakış açıları ve kuramsal çerçeve içerisinde irdelemektir.

Bu kitabın hazırlanmasındaki temel amacımız, Yeni Türk Edebiyatı alanında roman üzerine yürütülen akademik çalışmalara katkı sağlamak ve farklı araştırma perspektiflerini ortak bir zeminde buluşturmaktır. Elinizdeki kitap da bu düşünceden hareketle, Türk romanına ilişkin mevcut okumaları tekrar etmekten ziyade yeni soruların, yeni bağlantıların ve yeni yorum imkânlarının önünü açmayı hedeflemektedir. Logostan retoriğe uzanan bu yolculuğun, Yeni Türk Edebiyatı araştırmalarına katkı sağlaması ve romana düşünsel, estetik ve anlatısal açılardan yeni ufuklar açmasını dilerim.

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT
Editör

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ •i

İÇİNDEKİLER •iii

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

ORHAN PAMUK’UN “VEBA GECELERİ” ROMANINDA TRAJİK DURUM •1

Prof. Dr. Ülkü ELİUZ

POSTMODERN OYUNDA YAPI UNSURLARI •12

Dr. Öğr. Üyesi Nurullah BULUT

ARKETİPLERDEN ARKETİPSEL ELEŞTİRİYE: KURAMSAL BİR ÇERÇEVE •32

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü Can BALTA

PUSLU KITALAR ATLASI’NDA DEVİNİMSEL BİR ANLATI UNSURLARI OLARAK UYKU VE RÜYA •60

Öğr. Gör. Dr. Yağmur Yıldırım BAYRAKÇI

İZMİRLİ ROMANCI REBİA ARİF’İN ESERLERİNDE CUMHURİYET’İN İZLERİ •74

Öğr. Gör. Dr. Ebru DEĞE GÜVEN

FATMA ALİYE HANIM’IN MUHÂDARÂT ROMANINDA BİREYSELLEŞMENİN SINIRLARI •93

Öğr. Gör. Pınar AK

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA’NIN AŞK VE ZAFER ROMANINDA TOPLUMSAL CİNSİYET VE DİL •108

Bil. Uzm. Bahtı Gül KARTAL

TÜRK ROMANINDA DOĞAÜSTÜ KORKU ESTETİĞİ: GÜRPINAR’IN MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT ÖRNEĞİ •126